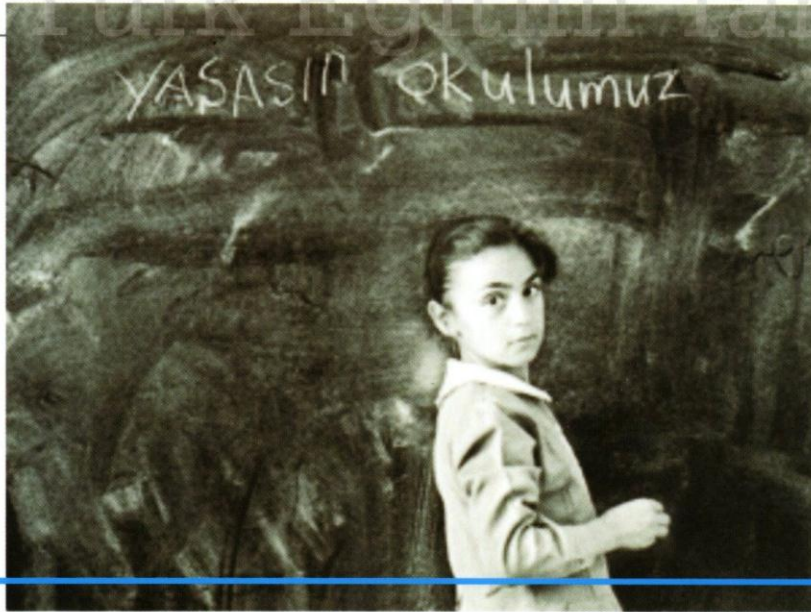

Başlangıçtan Günümüze
Türk Eğitim Tarihi

Cavit BİNBAŞIOĞLU

Genişletilmiş
2. Baskı

ÖNSÖZ

Türk eğitim tarihi çeşitli biçimlerde ele alınabilir. Ayrı ayrı ve bir "bütün" oluşturan eğitim olay ve olguları, kendi içinde tarihsel bir sıraya konarak incelenebilir. Bunu, daha önceki "*Türk Eğitim Bilimleri Tarihi (1995)*" adlı kitabımızda yapmıştık. Burada, kuşkusuz, bu olay ya da olguları yapanların adlarına ve düşüncelerine değinilmişti.

Türk Eğitim Tarihi ile ilgili olarak, Prof. Mahmut Cevat'ın, Nafi Atuf Kansu'nun, Osman Nuri Ergin'in, Nevzat Ayasbeyoğlu'nun, Faik Reşit Unat'ın ve Aziz Berker'in eserlerinden sonra, Prof. Dr. Yahya Akyüz ve Necdet Sakaoğlu'nun değerli eserleri yayımlanmış ve bu eserler, eğitim tarihimize katkılarda bulunmuşlardır. Bu eserlerde, son araştırmalardan da yararlanılmıştır. Ben de özellikle bunlardan yararlandım.

Eğitim tarihi incelemelerinin bir başka yolu da, her dönemde, genel bir özetlemeden sonra, çeşitli dönemlerde eğitim olay ve olgularını yaratan, uygulayan ve geliştiren yönetici ve eğitimlerin her birini, ayrı ayrı, eser ve yaptıkları ile birlikte incelemektir. Bu kitapta, bunu yapmaya çalıştım. Aslında, bunun her biri, ayrı ayrı birer kitap hazırlamayı gerektirir. Bu mümkün olamayınca, derslerde yararlanılmak üzere, bunların hepsini bir arada bulunduran böyle bir kitap hazırlamayı uygun buldum.

Bunu yaparken, eğitim ve öğretim ilkelerine göre, yazma plânımı şu şekilde saptadım.

1. Her bir yönetici ya da eğitimcinin niçin incelenmeye değer olduğunu belirtmek ve okurları öğrenme konusuna karşı güdülemek için, o kim-senin, belirli bir iki özelliği ve Türk Eğitim Tarihi içindeki yerini akılda kalmayı sağlayıcı bir "başlık" ile ifade etmek;
2. Her bir yönetici ya da eğitimciyi, kimliği, meslekî yaşamı ve eserleri ile kısaca tanıtmak;
3. Türk eğitim tarihine olan katkıları hakkında kısa ve öz bilgi vermek;
4. Eserlerinden bir iki okuma parçası alıp, okurları, bunlarla tanıştırmak ve bunlar üzerinde irdeleme ve değerlendirme etkinliklerinde bulundurmak;
5. Bu sırada, sorulan "İrdeleme ve Değerlendirme Soruları" ile okurların "kendi kendilerine etkinlik" te bulunmalarına yardım etmek;
6. İncelenen kişinin, bunlar dışında, eğitim tarihi ile ilgili etkinliği varsa, onu da kaynakları ile birlikte, ayrıca belirtmek.

Böylece, her bir kişi ile ilgili olarak, kitapta yer alan yazı, iki kısma ayrılmıştır. Birinci kısımda kişi ile ilgili bilgiler, ikinci kısımda da okuma parçaları ve bunlarla ilgili olarak sorulmuş irdeleme ve değerlendirme soruları.

Birinci kısmın anlamı açıktır. Burada, eğitim tarihi ile ilgili olarak kişi hakkında genel bilgiler verilmiştir. İrdeleme ve değerlendirme sırasında bunlar da işe yarayacaktır. Bunlar, bir değerlendirmeden çok, bir saptamadır.

İkinci kısımda "okuma parçaları" verilmiştir. Bunlar, bazen bir, bazen de birkaç tanedir. Parçaların alındığı yerler, parçaların bitiminde gösterilmiştir. Okuma parçaları, tarih içinde çeşitli yer ve zamanlarda, değişik dilde yazılmış ol-

dukaları için, anlamayı kolaylaştırmak amacıyla, günümüz Türkçesine uyarlamak gereği duyulmuştur. Birkaç tanesinde de başkaları tarafından yapılmış olanlardan yararlandım. Bazı parçaları da çok ufak değişikliklerle, günümüz Türkçesine uyarlamak mümkün olmuştur. Bazıları için bir hayli çaba sarf edilmiştir. Bazı okuma parçalarında da -değişiklik yapmayarak- Osmanlıca sözcükler bulunmakla birlikte, bunların yanına, parantez içinde Türkçe sözcükler yazılarak, anlaşılabilirliği kolaylaştırılmaya çalışılmıştır.

Böylece, eğitim tarihimizle ilgili bu belgeler, gazete ve dergi koleksiyonları ile eski kitap sayfalarında kalmayarak ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Bu okuma parçalarının bir kısmını, daha önce öğretmen meslek dergilerinde "*Günümüzün Dili ile Eski Eğitim Yazıları*" şeklinde yayımlamıştım. Böylece, kitabımız, bir yönüyle "*Tarihsel Boyutuyla Eğitim Yazıları Antolojisi*" olmuştur.

Eğitimde önemli olan anlamaktır. Anlaşılamayan bir şey öğrenilmez. Bu nedenle, böyle bir yola gittim. Eğitimin bu ilk kuralına uymasaydım, belki, tarihsel olarak, daha iyi bir yapıt olurdu; ama, büyük bir çoğunluğu koyu bir Osmanlıcayla yazıldığından, okuyan kişi, bundan bir şey anlamazdı. Tabii, böyle olunca, üzerinde düşünüp yorumlama da yapılamazdı.

Okuma parçalarının her birinin, bazılarında daha fazla olmak üzere, eğitimimizde tarihsel bir hazine değeri vardır; eğitim tarihine sağladıkları bir katkı vardır. Bunları, üzerinde düşünülmesini sağlamak için buraya aldım. Ayrıca, her birinin, öğretici nitelikte bir değeri de vardır. Bundan herkes, "pedagojik bir sonuç" da çıkarabilecektir. Bunlar aynı zamanda, öğretmenin meslekî kültürünün artmasına da yardım edecektir.

"İrdelemek" okuma parçasını eleştirel bir gözle incelemek. "değerlendirmek" de, incelenen parçalardaki görüş, düşünce ve uygulamaların, eğitim bilimleri açılarından, iyi-kötü, doğru-yanlış, olumlu-olumsuz gibi yönlerini ortaya çıkarmak, bu konuda bir sonuca ya da yargıya varmaya çalışmak demektir. Tabii, kişinin kendi kendine varacağı sonuçların kesin olacağını söylemek mümkün değildir. Her zaman, her şey, tartışmaya açıktır.

Burada en önemli kısım, belki "*İrdeleme ve Değerlendirme Soruları*"dır. Soruların yanıtları, çok kez parçaların içinde vardır. Bunlar, düşünülerek, karşılaştırmalar yapılarak, eski bilgiler kullanılarak, tümevarımsal ya da tümdengelimsel bir yolla bulunabilir. Bu, buldurucu bir yöntemdir. Sorular, bunu sağlayacak bir biçimde sorulmuştur. Bu sorulardan bazılarının yanıtları, istenirse, birer kompozisyon haline de getirilebilir.

Bu sırada okuyan kişi, kimi zaman, dönüp okuma parçasını yeniden incelemek ve düşünmek zorunda kalacaktır. Böylece okurlar, bu sorular yardımıyla, öğretilmesi gereken bilgilere ulaşmış olacaklardır. Bu yolla öğrenenlerin her biri, onlarda derin izler bırakacaktır. Elde ettikleri her sonuç, onların kendi zihinsel ürünleri olacaktır. Bu sırada, incelenen kişi hakkında saptama niteliğindeki genel bilgilerden de yararlanılabilir. Bunların hepsi, rehberlik yapmaya yönelik bilgilerdir. Eğitimde önemli olan, öğrencilerin önce anlaması, düşünmesi, etkinlikte bulunması, sonra da, bu sırada eski bilgilerini kullanmasıdır. Bu etkinlik, bunu sağlayacaktır.

Kitapta, her dönemin başında, ilk olarak o dönemdeki başlıca eğitim, olay ve uygulamaları, "*Genel Eğitim Durumu ve Başlıca Olaylar*" başlığı ile özetlenmiştir. Burada; o dönem için:

1. Eğitimin Amaçları,
2. Eğitimin Örgütlenmesi,
3. Medrese ve Okulların Durumu,
4. Öğretim Dili,
5. Programlar,
6. Öğretim Yöntemleri,
7. Disiplin ve Eğitim Yöntemleri,
8. Yeni Açılan Kurum ve Okullar
9. Yayımlanan, Meslekî Dergiler,
10. Öğretmen Örgütlenmesi.

gibi durumlardan sistematik bir şekilde söz edilmiştir. Bundan sonra da, aynı bölümde, o dönemi simgeleyen belli başlı kurumlar ile yönetici ve eğitimciler üzerinde durulmuş, yaptıkları işler sergilenmiştir.

Böyle bir plân ve açıklama ile kitabı inceleyen kimse, sadece eğitim tarihi bilgileri değil, seçilmiş yazılarla, eğitim biliminin manevi yönünü ya da kalitesini oluşturan sorunlarına ilişkin anlayışlara da sahip olacaktır.

Başlangıç noktası olarak, önce eğitimsel değeri olan ve olmayan atasözleri ve Orta Asya'daki Orhun Anıtları ele alınmış, bundan sonra da belli başlı eğitimciler yer verilmiştir. Bu arada, Türk kültürü ile kaynaşmış olan, eserleri Türk medreselerinde yüzyıllarca okutulan İranlı Sadi, Gazali ve Keykâvus gibi yazarlara da yer verilmiştir.

Cumhuriyet Dönemi eğitimcileri için, 1965 yılında eğitim fakültelerinin kurulmaya başlaması sınır oluşturmuştur. Ben, bu zamana kadar yetişmiş, belli bir etkinlik göstermiş, incelenmiş olan kişileri ele aldım. Bundan sonraki eğitimciler ayrı bir araştırma konusudur.

Kitapta yer alan eğitimcilerin bütün yönleri ele alınmış değildir. Ancak, eğitim sisteminin kurulmasına, gelişmesine, pedagojik nitelikte olan eğitim ilke ve yöntemlerin ülkede yer etmesine hizmet etmiş olan eğitimciler üzerinde daha çok durulmuştur. Burada da, o güne kadar belli ilke ve yöntemleri uygulayanlar değil, zamanına göre, eğitim alanına yeni ya da ilk kez bir görüş ya da uygulama getirmiş olanlara yer verilmiştir.

İrdeleme ve değerlendirme sorularını saptarken şunların gerçekleşmesine özen gösterdim:

1. Parçada hangi eğitim düşüncelerinin (ilke, yöntem, ders, konu vb. nin) yer aldığı;
2. Bu düşüncelerin, eğitim ve eğitim tarihimiz bakımından önemi ve değeri;
3. Bu düşüncelerin, varsa, daha sonraları nasıl bir gelişme gösterdiği;
4. Bu düşünceler oluşurken eğitim tarihinde nerelerden etkilenilmiş olabileceği, kimleri etkilediği, neler yapıldığı, ne gibi sonuçlar alındığı.

Bu sorulara, duruma göre, başka sorular da eklenebilir. Sorulara yanıt aranırken, ülkenin o günkü siyasal, toplumsal ve kültürel durumu da dikkate alınmalıdır. Bu sırada, okur, mevcut bilgilerini kullanmalıdır.

Çerçeve niteliğindeki sorulara, okurların bizzat kendileri yanıt vermeye çalışmalıdır. Biz sadece rehberlik yapabiliriz. Okur, bu çerçevede yaratıcı nitelikte "pedagojik metinler" hazırlamaya özendirilmeli ve sonunda uygun şekilde ayrı ayrı ödüllendirilmelidir.

Böylece okurlar, öğretmen olarak, bizim söylediklerimizle ya da kitapların yazdığı ile değil; doğrudan doğruya, kendi çabaları ile öğrenmiş olacaklardır. Bu, bir bakıma, öğrenme psikolojisine dayalı, çağdaş tarih öğretiminin de bir gereğidir. Bu yöntemle, burada okur, söylemek doğru ise, eğitim tarihini, gerçek verilere dayanarak, kendi meslekî kişiliği ile kendisi yazacaktır. Söylemeye gerek yok ki, gerektikçe, okur, başka eserlere de başvurabilecektir. Böylece okur, kişisel etkinliklere bağlı olarak, nesnel bir görüş ve davranış geliştirebilecektir.

Eğitim tarihi gibi çok geniş bir alanda, her şeyi bir kitabın içine sığdırmak olanağı yoktur. Bu bakımdan, hacimli olmasına karşın, kitabımızın eksik tarafları da vardır. Burada ele alınan ve incelenen eğitimciler kadar eğitimcilerin de dışarıda kaldığı söylenebilir. Bununla birlikte, bunların ad ve eserlerine, benzerleri arasında yeri geldikçe değinilmiştir.

Bu eseri hazırlarken gereken bazı belgelere ulaşılmasında Sayın Dr. Niyazi Altunya'nın yardımlarını gördüm. Kendisine burada teşekkürlerimi sunarım.

Kitabımı tamamladıktan sonra, onu yer yer inceleyen ve bazı tavsiyelerde bulunan araştırmacı yazar Sayın Ahmet Bekir Palazoğlu'na da teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, hazırladığım bu kitabı yayımlamak suretiyle en ilkin ve en büyük değerlendirmeyi yapan Anı Yayınlarının sahibi Sayın Özer Daşcan'a ve dizgi çalışmalarını titizlikle yürüten Ali Ertuğrul'a teşekkürlerimi sunarım.

Ankara, 15 Ocak 2009

Cavit Binbaşıoğlu

İKİNCİ BASKI İÇİN ÖNSÖZ

Kitabımızın ikinci baskısında kitap, yeniden gözden geçirilmiştir. Görülen ufak tefek eksiklikler tamamlanmış, yanlışlıklar düzeltilmiştir. Bazı konuların daha açık anlatımına özen gösterilmiş, bu amaçla bazı eklemeler yapılmıştır. Bu arada isim benzerliği dolayısıyla, alındığı kaynaktaki bilgilere dayalı olarak yazılmış olan Tanzimat Dönemi eğitimcilerinden "Mir-i Miran Ethem İbrahim Paşa" yeniden yazılmıştır.

Yazıldığı, hatta dizildiği halde, teknik bir hata sonucu kitaba giremeyen "Sonuç" kısmı bu baskıda kitaba konmuştur.

Bu baskıda, "İrdeleme ve Değerlendirme Soruları" çerçevesinde bir kompozisyonun nasıl hazırlanabileceğine ilişkin bir örnek "Ek"te sunulmuştur.

Bu haliyle, kitabın daha derli toplu bir hale geldiğini söyleyebiliriz.

Kitabımızın ilk basımından sonra da eğitim tarihimizde çok değişiklikler oldu. Bunlar ayrı bir kitapta oluşturulacak kapsamdadır. Biz bunları ele almadık. Mevcutların eksikliklerini tamamlamakla, gözden kaçan bir iki yanlış düzeltmekle yetindik.

Aralık, 2013

Cavit Binbaşıoğlu

İÇİNDEKİLER

Önsöz	iii
İçindekiler	vii

BÖLÜM I

ORTA ÇAĞ'DA EĞİTİM (1453'E KADAR)

1. Orta Çağ'da Eğitimin Genel Durumu ve Başlıca Olaylar.....	2
2. Tarihsel ve Eğitimsel Boyutuyla Eğitimle İlgili " <i>Türk Atasözleri</i> "	10
Okuma Parçası: I: 500 Yıllık Bir "Atalar Sözü" Kitabından Eğitimle İlgili Eski Atasözleri	10
Okuma Parçası: II : Eğitimle İlgili Olarak Günlük Kullanımdaki Türk Atasözleri	12
Okuma Parçası: III: Çeşitli Kitaplardan Derlenen Eğitimle İlgili Atasözleri	14
3. Türk Eğitim Tarihinin İlk Belgesi: " <i>Orhun Anıtları</i> "	16
Okuma Parçası: I: <i>Kül Tigin Anıtları</i> 'ndan	19
Okuma Parçası: II: <i>Bilge Kağan Anıtı</i> 'ndan	21
4. Orta Çağ'ın En Aydın Türk Filozofu: <i>Farabî ile İbni Sina ve Birûnî</i> ...	23
Okuma Parçası: I: Eğitim: Mutluluk Elde Etmek (<i>Farabî</i>)	29
Okuma Parçası : II: <i>Ahlâka Dair</i> (<i>Farabî</i>)	31
Okuma Parçası: III: <i>Mutluluk Kuramı</i> (<i>Farabî</i>)	32
5. Balasagunlu Yusuf Has Hacip ve Türk Dünyasının İlk Edebî Eseri: " <i>Kutadgu Bilig</i> "	34
Okuma Parçası : I: <i>Kutadgu Bilig</i> 'de <i>Ahlâkî Davranış</i> (<i>Yusuf Has Hacip</i>)	36
6. Türkiye'de Çok Okunmuş Olan İranlı Hükümdar-Yazar Keykâvus ve Eseri " <i>Kabusname</i> "	37
Okuma Parçası: I: <i>Kabusname</i> 'den: <i>Çocuk Eğitimini ve Beslenmeyi Beyan Eder</i> (<i>Keykâvus</i>)	39
7- <i>Kâşgarlı Mahmut</i> ve Eseri İlk Türkçe Sözlük: " <i>Divan-ı Lûgat'it Türk</i> "	43
Okuma Parçası: I: <i>Divan-ı Lûgat-ı Türk</i> 'ten Örnek Olarak Eğitimle İlgili <i>Atasözleri</i> (<i>Kâşgarlı Mahmut</i>)	43

8.	Ahmet Yesevî ve Eğitimsel Görüşleri	45
	Okuma Parçası: I: <i>Divan-ı Hikmetten (Ahmet Yesevi)</i>	46
9.	Orta Çağda Eğitimsel Davranışlara İlişkin Düşünceler İleri Süren Bir Şair-Eğitimci : Edip Ahmet (Edip Ahmet bin Mahmut Yükneki)	47
	Okuma Parçası: I: <i>Atebet'ül Hakayık'tan: (Edip Ahmet)</i>	48
10.	"Gülistan" ve "Bostan" Adlı Eserleri Türkiye'de Çok Okunmuş Olan İranlı Bir Şair: Sâdi ve Eğitimsel Görüşleri	50
	Okuma Parçası: I: <i>Padişah ile Esirler (Sâdi)</i>	53
11.	Orta Çağ'da Hümanist Bir Eğitimci: Mevlâna (Celâlettin-i Rumî)	54
12.	Orta Çağ'da Eğitimsel Görüşlere Sahip Bir Halk Şairi: Yunus Emre ve Eğitim Görüşleri	56
	Okuma Parçası: I : <i>Yunus Emre Divanı'ndan (Yunus Emre):</i>	56
13.	13. Yüzyılda Kırşehirli Bir Halk Şairi: Âşık Paşa ve Eğitimin Ahlâksal Dayanakları	58
	Okuma Parçası: I : <i>Garipname'den (Âşık Paşa)</i>	58

BÖLÜM II

YENİ ÇAĞ'DA VE TANZİMATTAN ÖNCE EĞİTİM (1453-1839)

1.	Yeni Çağ'da ve Tanzimattan Önce Eğitimin Genel Durumu ve Başlıca Olaylar	61
2.	Yeni Çağ'ın Başlarında Bir Eğitimci: Amasyalı Hüseyinoğlu Ali (Alâettin Çelebi) ve Eseri "Tarik'ül Edep"	79
	Okuma Parçası: I: <i>Tarik'ül Edep'ten (Eğitim Yolu'ndan) (Amasya'lı Hüseyinoğlu Ali)</i>	81
3-	16. Yüzyıl'da Bir Eğitim Düşünürü: Kınalızade Ali Efendi ve Eseri "Ahlâk-ı Alaî"	86
	Okuma Parçası: I: <i>Çocukları Nasıl Eğitmeli (Kınalızade Ali)</i>	87
4-	17. Yüzyıl Eğitimini Eleştiren Bir Yazar: Kâtip Çelebi	90
	Okuma Parçası: I : <i>Akla Dayanan İlimlerin Gerekli Oluşu (Kâtip Çelebi)</i>	92
5.	Sümbülzade Vehbi ve Eğitim ve Şair Nabi'nin Düşünceleri	94

6. Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Ansiklopedik Eseri "*Marifetname*"96
Okuma Parçası: I: *Dünya ve Güneş Sistemi* (Erzurumlu İbrahim Hakkı) 97
7. Padişah II. Mahmut ve "*İlköğretim Zorunluğu*" 100
Okuma Parçası: I: *Padişah II. Mahmut'un İlköğretim Zorunluluğu ile İlgili Fermanı* (1824) (Özet Olarak) 102

BÖLÜM III

TANZİMAT DÖNEMİNDE EĞİTİM (1839-1876)

1. Tanzimat Dönemi'nde Genel Eğitim Durumu ve Başlıca Olaylar:105
2. Türkiye'de Eğitimin Devlet Hizmeti Olmasını Sağlayan Bir Padişah: *Abdülmecit ve Dönemi* 118
Okuma Parçası : I : *Tanzimat Dönemi'nde Eğitimle İlgili Bir Hatt-ı Hümayûn* (1845) (*Padişah Abdülmecit*) 120
Okuma Parçası : II : *1856 Islâhat Fermanı'nun Eğitimle İlgili Hükümleri* (*Sadeleştirilmiş Metni*) (*Padişah Abdülmecit*) 122
3. Meclis-i Maarif-i Umumiye'nin (Genel Eğitim Kurulu)'nun Kurulması (1845).127
4. Tanzimat Dönemi'nde Ahmet Kemal Efendi (Sonraları Paşa)Avrupa Eğitim Sistemine Benzer Eğitim Sistemi Kurmaya Çalışan ve İlk "*İlkokul Yönetmeliği*" ya da "*İlkokul Programı*" Niteliğinde "*1847 Talimatı*"nın Yayınlanması..... 127
Okuma Parçası : I : *Padişahın emir ve iradesi gereği yapılan düzenlemeye uygun olarak, çocukların öğretim ve eğitimlerini nasıl yapacaklarına ilişkin sıbyan mektepleri hocaları efendilere verilecek Tâlimat' tır.* (Nisan 1847) 128
5. Öğretmen Okulu'nun Kurulması ve İlk Müdürü *Ahmet Cevdet Paşa ve Eğitim Görüşleri*..... 133
Okuma Parçası : I: *1851'de Ahmet Cevdet Efendi (Sonraları Paşa) Tarafından Hazırlanan Öğretmen Okulu Nizamnamesi* (*Ahmet Cevdet Efendi*) 135
- 6- Maarif-i Umumiye Nezareti'nin Kuruluşu ve İlk Nazır *Abdurrahman Sami Paşa*..... 139
Okuma Parçası : I : *Padişah Emrine Uygun Olarak Hazırlanan Maarif Nezareti'nin Ödevlerine İlişkin Maddeler* (*Talimat Yollu İlmühaber*) 140
- 7- Mir-î Mîran Ethem İbrahim Paşa ve Eseri: "*Terbiye ve Tâlim-i Âdap ve Nesayih'ül Etfal*"143

	Okuma Parçası : I : Çocuklara Öğütler: Çalışmak Üzerine (Ethem İbrahim Paşa)	148
8-	Türkçe’de Çocuk Eğitimi Üzerine İlk Bilimsel Makale Yazan Bir Eğitimci: Münif Efendi ve Eğitimsel Görüşleri	150
	Okuma Parçası : I : Çocuk Eğitiminin Önemi (Münif Efendi)	150
9-	Ziya Paşa ve Tanzimat Dönemi’nde J.J. Rousseau’nun “Emil” Adlı Eserinin Türkçeye çevrilmesi	157
	Okuma Parçası : I : J.J. Roussau’nun “Emil” Adlı Eserinin Türkçeye Çevirisine Yazılan Önsöz: “Ailede Çocuk Eğitimi Hakkında” (Ziya Paşa)	158
10-	Tanzimat Dönemi’nde Bir Halk Eğitimcisi: Alfabeci Mehmet Cevdet Efendi ..	171
	Okuma Parçası : I : Riâyet Etmek (Saygı Göstermek) (Mehmet Cevdet)	172
	Okuma Parçası :II: Yalancılık (Kezûp) (Mehmet Cevdet)	172
11-	Tanzimat Dönemi Sonlarında Eğitimin Yeniden Örgütlenmesi: Saffet Paşa ve Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nin Yayınlanması	174
12-	Kız Öğretmen Okulu’nun (Darülmuallimat’ın) Açılışı	181
	Okuma Parçası : I: Darülmuallimat’ın (Kız Öğretmen Okulu’nun) Açılış Gerekçesi (Maarif-i Umumiye Nezareti Meclis-i Kebir-i Maarif)	184
	Okuma Parçası: II: Darülmuallimat’ın Açılışında Nazır Saffet Paşa’nın Söylevi (Maarif-i Umumiye Nezareti Meclis-i Kebir-i Maarif)	186
13-	Tanzimat Dönemi’nde Yazarı Bilinmeyen Bir Pedagoji Yazısı: “İlm-i Terbiye-i Etfal” (Çocuk Eğitimi Bilimi)	188
	Okuma Parçası :I : Çocuk Eğitimi Bilimi: I (Belli Değil)	189
	Okuma Parçası II: Çocuk Eğitimi Bilimi:II (Belli Değil)	193
14-	Türkiye’de İlk “Öğretim Yöntemi” Kitabını Yazan Bir Eğitimci : Selim Sabit Efendi ve Eğitim Görüşleri	198
	Okuma Parçası : I : Rehnüma-yı Muallimîn’den: (Selim Sabit: Azayt Meclis-i Kebir-i Maarif) ...202	
	Okuma Parçası : II : Muallimlere Dair Mevad-ı Mühimme (Öğretmenler İçin Önemli Maddeler) (Selim Sabit)	207

BÖLÜM IV

BİRİNCİ MEŞRUTİYET DÖNEMİ (1876-1878)

1-	Genel Eğitim Durumu ve Başlıca Olaylar	211
2-	İlk Anayasa’nın (Kanun-i Esasi’nin) Yayınlanması	212

3. I.Osmanlı Meclisi'nde (1877-1878) Ülkenin Eğitim Durumunu
Eleştiren Bir Milletvekili: *Abdül Bey*..... 213
Okuma Parçası : I : İlk Osmanlı Meclisi'nde Yanya Meb'usu Abdül Bey'in Yaptığı Bir
Konuşma (1878) (*Abdül Bey*) 214

BÖLÜM V

MUTLAKİYET DÖNEMİ (1878-1908)

- 1- Mutlakiyet Dönemi'nde Eğitimin Genel Durumu 221
2. Ankara İdadisi'nin Kurucu Müdürlerinden Bir Eğitimci: *Musa Kâzım Bey ve Eseri "Rehber-i Tedris ve Terbiye" (2 Cilt)*..... 233
Okuma Parçası : I : Öğretim Kuralları (*Musa Kâzım*) 234
- 3- Eğitim (Pedagoji) Kitabı Yazan İlk Türk Kadını: *Ayşe Sıdika Hanım ve Eseri "Usul-i Tâlim ve Terbiye"* 241
Okuma Parçası : I : Gözlem ve Deney Yöntemleri (*Ayşe Sıdika*)..... 242
4. Ondokuzuncu Yüzyılın Sonlarında İleri Görüşlere Sahip Bir Türk Eğitimcisi : *Hezargratlı Mehmet Refet ve Eseri "Terbiye-i Dimağıye, Yahut Usul-i Terbiye"* 245
Okuma Parçası: I : Zihinsel Eğitim Yahut Çocuk Eğitiminde Yöntemler (*Hezargratlı Mehmet Refet*) 247
5. Mutlakiyet Döneminde Bir Halk Eğitimcisi: *Ahmet Mithat Efendi ve Eseri "Çocuk: Melekât-ı Uzviye ve Ruhıyesi"*.....256
- 6- 20. Yüzyıl Başında Bir Türk Ahlâkçısı: *Abdurrahman Şeref Bey ve Eseri "İlm-i Ahlâk"* 258
Okuma Parçası : I : Ahlâk Bilimi (*Abdurrahman Şeref*) 259
Okuma Parçası: II : Eğitim (*Abdurrahman Şeref*) 260
- 7- Türkçede İlk Pedagoji Kitabı Yazarlarından: *Süleyman Paşazade Sami Bey ve Eseri "İlm-i Terbiye-i Etfal"* 263
Okuma Parçası : I : "Çocuklar Üzerine" (*Süleyman Paşazade Sami*)264

BÖLÜM VI

İkinci Meşrutiyet Döneminde Eğitim

1. İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde Eğitimin Genel Durumu ve Başlıca Olaylar 269
- 2- İkinci Meşrutiyet Dönemi'nin Ünlü Bir Maarif Nazırı: *Emrullah Efendi ve Eğitim Görüş ve Uygulamaları* 281
Okuma Parçası : I: *Çocuğun Eğitim Hakkı* (Maarif Nazırı Emrullah) 282
- 3- İkinci Meşrutiyet Dönemi Başında Eğitim Kitabı Yazan Bir Kadın Eğitimci-Yazar: *Halide Edip Adıvar ve Eseri "Talim ve Terbiye"*284
Okuma Parçası : I : *Eğitim ve Öğretimde "Hoşlanma Duygusu ve Acı"* (Halide Edip) . 285
Okuma Parçası : II : *Vicdan* (Mustafa Satı) 288
- 4- II. Meşrutiyet Dönemi'nde Avrupa'dakiler gibi "Yeni Okul" Açmak Girişiminde bulunan Bir Eğitimci: *Tevfik Fikret*.....294
Okuma Parçası : I : *Yeni Okul* (Tevfik Fikret) 295
- 5- II. Meşrutiyet Dönemi'nde İlköğretimde Yenilikçi Bir Eğitimci: *Ethem Nejat ve Eseri "Tedrisat-ı İptidaiye Islahatı"* 299
Okuma Parçası : I: *"Terbiye-i İptidaiye Islahatı" Adlı Eserden: İlk Uzmanlık Okulları* (Ethem Nejat)..... 299
- 6- Ziya Gökalp ve II. Meşrutiyet Dönemi'nde Eğitim Tartışmaları301
Okuma Parçası : I : *Ziya Gökalp ve Sâti Bey ile İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde Eğitim Tartışmaları : I* 302
Okuma Parçası : II : *II. Meşrutiyet Dönemi'nde Eğitim Tartışmaları: II* 305
7. II. Meşrutiyet Dönemi'nde Öğretmen Okulunun Yeniden Kurucusu Bir Eğitimci: *Mustafa Sâti Bey*..... 312
Okuma Parçası : I : *Pek Gerekli Bir Öğretim Yöntemi: Buldurucu ya da Doğurtucu Yöntem* (Mustafa Satı)..... 315
Okuma Parçası : II : *Okullarımızda Ders Lehaları* (Mustafa Satı) 319
Okuma Parçası : III: *Eğitim Hakkında Birkaç Düşünce* (Mustafa Satı)..... 323
Okuma Parçası : IV: *Ulusal Eğitim Hakkında Birkaç Düşünce* (Mustafa Satı)..... 326
8. İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde Köyde Eğitim Düşüncesinin ve Öksüz Yurtlarının Bir Öncüsü: *İsmail Mahir Efendi*..... 327
Okuma Parçası : I : *Kastamonu Milletvekili İsmail Mahir Efendi'nin Osmanlı Meclisindeki Konuşması* (İsmail Mahir Efendi)..... 328

9.	Bir Meşrutiyet Dönemi Eğitimcisi : Muallim Cevdet İnançalp	336
	Okuma Parçası : I : II. Meşrutiyet Dönemi'nde Medreselerin Islahı Hakkında (1914)	337
10-	II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemleri'nin Çok Yönlü Bir Eğitim Düşünürü: İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ve Eserleri	341
	Okuma Parçası : I : "Talim ve Terbiyede İnkılâp" Adlı Eserden Özetler (Genel Düşünceler) (1912) (İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu)	342
	Okuma Parçası : II : Yüzyılımızın Eğitim Amaçları (İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu)	349
	Okuma Parçası : III : Üretici Eğitim İçin (İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu)	352
	Okuma Parçası : IV : Demokrasi İçinde Çocuk Eğitimi (İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu)	356
11.	İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde Derslerin Özel Öğretim Yöntemlerini Yazan Bir Eğitimci: Sabri Cemil Yalkut ve Eseri "Âmelî Fen-ni Tedris"	362
	Okuma Parçası : I : (İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde) Köy Okulları-Köy Öğretmenleri (Sabri Cemil (Yalkut))	363
12-	II.Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemleri'nde Kendi Kendini Yetiştiren (Otodidakt) Bir Eğitimci : Kâzım Nami Duru	367
	Okuma Parçası : I : II. Meşrutiyet Dönemi Eğitimi (Kâzım Nami Duru)	368

BÖLÜM VII

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE EĞİTİM

1.	Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitimin Genel Durumu ve Başlıca Olaylar	372
2-	Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurucusu Mustafa Kemal Atatürk ve Maarif Kongresi	414
	Okuma Parçası : I: Eğitim Kongresini Açarken (Mustafa Kemal Atatürk)	416
	Okuma Parçası : II : Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Supli Tanrıöver'in Maarif Kongresi Kapanış Konuşması (1921)	420
	Okuma Parçası : III: Skolâstik Anlayış Nedir? (Yusuf Akçura)	423
3.	Cumhuriyet Dönemi'ne Geçişte Bir Millî Eğitim Bakanı: İsmail Safa Özler ve Onun Çalışmaları	429
	Okuma Parçası : I : "Misak-ı Maarif" Olarak Bilinen Millî Eğitim Bakanlığı Genelgesinin Günümüz Türkçesine Uyarlanması: (1923) (Millî Eğitim Bakanı: İsmail Safa (Özetler))	430
	Okuma Parçası : II : Hükümet Programında Millî Eğitim (15 Eylül 1923)	440
	Okuma Parçası : III : Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitimde Zihniyet Değişikliğini Gösteren İlk Genelge(1923)	443
4-	Türkiye'de "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" nun Mimarlarından Bir Millî Eğitim Bakanı : Vasıf Çınar	446

Okuma Parçası : I : Hilâfet Devri Sonlarında Medreselerimizin Durumu İle İlgili Bir Röportaj (Şer'îye Vekili: Hasan Fehmi).....	448
Okuma Parçası : II : Millî Eğitim Bakanı Vasıf Çınar'ın Bir Genelgesi (1924).....	449
Okuma Parçası : III : Millî Eğitim Bakanı Vasıf Çınar Konuşuyor	454
5- Cumhuriyet Dönemi'nde Millî Eğitim Örgütünü Yeniden Kuran Bir Millî Eğitim Bakanı: <i>Mustafa Necati</i>	458
Okuma Parçası : I : İlkokul Öğretmenleriyle Bir Söyleşi (Mustafa Necati)	462
6. Türk Eğitim Sistemi İçine Eğitim Bilimlerini Sokan Bir Eğitimci: <i>İhsan Sungu</i>	468
Okuma Parçası : I : Sessiz Okuma : I (İhsan Sungu)	469
7. Batı'da İlk Eğitim Bilimleri Öğretimi Gören Bir Eğitimci: <i>Ali Haydar Taner</i>	480
Okuma Parçası : I : İş Okulunun Niteliği (Ali Haydar Taner).....	481
Okuma Parçası : II : Ulusal Eğitim (Millî Terbiye) Nedir? (Ali Haydar Taner).....	490
8. Yenilikçi Bir Eğitimci: <i>Sadrettin Celâl Antel</i>	493
Okuma Parçası : I: Müşterek Terbiye ve Muhtelit (Karma) Tedrisat (Prof. Sadrettin Celâl Antel) ..	494
9. Yeni Türkiye'de Kendi Özetlemeleriyle Pedagojik Eserleri Ülkeye Kazandırmaya Çalışan Bir Eğitimci: <i>Mustafa Rahmi Balaban</i>	501
Okuma Parçası : I : İlim ve İnkılâp (Mustafa Rahmi Balaban).....	502
10. Türkiye'de Eğitim Tarihi ve Eğitim Yönetimi Üzerinde Çalışmış Bir Eğitimci: <i>Nafi Atuf Kansu</i>	504
Okuma Parçası : I : Terbiye Anlayışında İlerleyiş (Nafi Atuf).....	505
11. Türkiye'de Eğitim Bilimleri'nde "Estetik Eğitim" Konusunu İlk Gündeme Getiren Bir Eğitimci: <i>İbrahim Alâettin Gövsa</i>	508
Okuma Parçası : I : Güzellik Yönsemesi (Bedîî Temayül) (İbrahim Alâettin Gövsa).....	509
12. Türkiye'nin İlk Eğitim Doktoru ve Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nün Kurucusu: <i>Dr. Halil Fikret Kanad</i>	512
Okuma Parçası : I : Yeni Okul (Dr. Halil Fikret Kanad)	514
13. Millî Eğitim Bakanlığı Örgütü Yasasını Geliştiren ve Üniversite Reformunu Gerçekleştiren Millî Eğitim Bakanı: <i>Dr. Reşit Galip ve Köy İşleri Komisyonu Raporu</i>	522
Okuma Parçası : I : Dr. Reşit Galip'in Millî Eğitim Bakanlığı'nda Kurulan Köy İşleri Komisyonu Raporu'ndan (Köy İşleri Komisyonu)	523

	Okuma Parçası : II: Albert Malche'nin İstanbul Üniversitesi Hakkındaki Raporu'nun "Sonuç" Bölümü'nden: (1933) (Prof. Dr. A. Malche).....	529
14.	Asker Kökenli Bir Millî Eğitim Bakanı: Saffet Arıkan	531
	Okuma Parçası : I :Saffet Arıkan Millî Eğitim Bakanı İken Atatürk'ün O'na Verdiği Direktiflerle İlgili Bir Belge (Baha Arıkan)	532
15.	Cumhuriyet Öğretmeni Bir Millî Eğitim Bakanı : Hasan Âli Yücel	537
	Okuma Parçası : I : Verimli İnsan	538
	Okuma Parçası : II : Cumhuriyet Maarifinin Prensipleri (Hasan Âli Yücel: Millî Eğitim Bakanı) .	539
16.	Bir İş Eğitimcisi ve Köy Enstitülerinin Kurucusu: İsmail Hakkı Tonguç	543
	Okuma Parçası : I : Pedagojik Etkinliğin Görünüş Şekilleri (İsmail Hakkı Tonguç).....	544
	Okuma Parçası : II : İlk Öğretimin Yeni Yılı (İsmet İnönü: Cumhurbaşkanı)	546
17.	İlk Köy Eğitim Kursları'nın ve Köy Enstitüleri'nin Açılışı ve Kapanışı.....	551
18.	Cumhuriyet Dönemi'nde Bir Eğitim Sosyologu: Dr. Mehmet Saffet (Arın) Engin.....	563
	Okuma Parçası : I : Ahlâk ve Bilgi Meseleleri (Mehmet Saffet Engin)	563
19.	Cumhuriyet Dönemi'nde Bir Halk Eğitimcisi: Nusret Kemal Köymen	567
	Okuma Parçası : I: Halk Eğitiminin Bazı Prensipleri (Nusret Kemal Köymen)	568
20.	Öğretim Yöntemleri Konusunda En Çok Kitap Yazan Bir Eğitimci: Hasip Ahmet Aytuna	570
	Okuma Parçası : I: Yaratıcı Öğretimde Aktifliğin Pedagojik Önemi (Hasip Ahmet Aytuna).....	571
21.	1840-1963 Arası Türk Eğitim eserlerinin Tanıtılmasını Yapan Bir Eğitimci: Mehmet Fuat Gündüzalp	574
	Okuma Parçası : I : Öğretmen Okulları Hatıraları (Fuat Gündüzalp)	575
	Okuma Parçası : II : Okulda Demokratik Eğitim(Fuat Gündüzalp).....	576
	Okuma Parçası: III : Demokrasi, Eğitimin Bir Numaralı Aracı(Fuat Gündüzalp).....	577
	Okuma Parçası : IV : Köy Öğretmenliği(Fuat Gündüzalp).....	578
22.	"Eğitimi", En Geniş Anlamda, Bir "Kültür Yapıcılığı ve Naklediciliği" Olarak Anlayan ve Eğitimde "Çocuğa Görelilik" İlkesine Bağlı Kalan Bir Eğitimci: Mehmet Rauf İnan	579
	Okuma Parçası : I : Eşyayı İyi Kullanmayı Öğretmek ve Alışkanlık Haline Getirmek (M.Rauf İnan).....	581

23. Okul Disiplini ve Demokratik Eğitim Konusunda Çok Yazı Yazan Bir Eğitimci: <i>Hıfzırrahman Raşit Öymen</i>	584
Okuma Parçası : I : <i>Demokratik Eğitim'in Disiplin Problemi</i>	585
24. 1926 Tarihil İlkokul Programı'nın Uygulayıcılarından Bir Eğitimci: <i>Ahmet Fuat Baymur</i>	587
Okuma Parçası: I: <i>Hayat Bilgisi Derslerinde Gözlem ve İnceme Ödevleri (A.Fuat Baydur)</i>	588
25. Demokratik Eğitime Çalıştığı Okullarda Büyük Yer ve Önem Veren Bir Eğitimci: <i>Vedide Baha Pars</i>	591
Okuma Parçası : I : <i>Düşünme, Yaratma ve Biz (Vedide Baha Pars)</i>	592
26. Türkiye'de "Meslekî Rehberlik" Uygulamalarını İlk Gündeme Getiren ve Türkçe'de En Kapsamlı "Eğitim ve Eğitim Bilimleri Tarihi Sözlüğü"nü Hazırlayan Bir Eğitimci: <i>Remzi Öncül</i>	595
Okuma Parçası : I : <i>Remzi Öncül'ün 1951'de İş ve İşçi Bulma Kurumu'nda İlk Meslek Edindirme Kursunu Açış Konuşması (Remzi Öncül)</i>	596
27. Mantıksal Pedagojiden Deneysel Pedagoji'ye Geçişi Sağlayan Bir Eğitimci: <i>H.Hüsnü Cırtlı</i>	603
Okuma Parçası : I : <i>Ana Kucağında Demokrasi (H.Hüseyin Cırtlı)</i>	605
28. Cumhuriyet Dönemi'nde Engellilerin Eğitim Sorunlarıyla İlgilenen Bir Eğitimci: <i>Dr. Mitat Enç</i>	608
Okuma Parçası : I : <i>Neden Aşı Tutmuyor? (Dr. Mitat Enç)</i>	609
29. Yeni Birçok Eğitim Kavramlarını Eğitim Eserlerine Sokan ve Demokrasinin Kaynağını ve Niteliğini Açıklamaya Çalışan Bir Eğitimci: <i>Dr. Selâhattin Ertürk</i>	616
Okuma Parçası : I: <i>Demokrasi Seferberliğinde Öğretmene Düşen İş (Dr. Selâhattin Ertürk)</i>	617
Okuma Parçası : II : <i>Demokrasinin Seviyesi (Dr. Selâhattin Ertürk)</i>	621
30. Millî Eğitimde Plânlı Hareket Etmenin Gereği Üzerinde Duran ve Yeni Yüksek Öğretmen Okulu Tipini Uygulayan Bir Eğitimci: <i>Mehmet Nuri Kodamanoğlu</i>	625
Okuma Parçası : I : <i>Eğitim Sistemimiz ve Nüfus Yapımız (Mehmet Nuri Kodamanoğlu)</i> .	626
Okuma Parçası: II : <i>III-İlköğretim (Mehmet Nuri Kodamanoğlu)</i>	630
31. Eğitimin Çeşitli Alanlarına İlişkin Eserler Veren Bir Eğitimci: <i>Dr. A. Ferhan Oğuzkan</i>	632
Okuma Parçası : I : <i>Büyük Eğitim Problemlerimiz (Dr. A. Ferhan Oğuzkan)</i>	633
Sonuç	638
Ek	653
Kişi Adları Dizini.....	663
Terimler, Dergiler, Okullar ve Okuma Parçaları Dizini	668
Kaynakça	673